

Epistole anselmi exhortatorie

Stus et sapientia et oēs thesauri sapientie
et scientie in maria: hec nō tūm ad pedes
sed et ad caput dñi sedēs audiebat x̄bz
ex ore eius: hec cōseruabat oīa v̄ba an-
geloz et pastoz vel maiorz necnō ipsius
filij sui cōferens i corde suo. Nemo vn-
q̄ sicut ista gustauit q̄ suauis est domi-
nus. Inebriabatur ab vbertate domus ei⁹
et torēte voluptatis eius potabatur. Nec
miz qm̄ apud eā imo inter erat fons vi-
te de q̄ manabat tanta pfectio vtriusq̄
vite. Circa plurima x̄o martha occupa-
bat: circa vnū enī maria delectabatur: qz
vnū est necessariū plurima auferuntur:
vnū manet singularē igit̄ partē maria
elegit: s̄ pars marthe ei auferret. Jā enī
nō erit sollicita vt ministrat ei sicut pue-
ro cui oēs ordies anglozū ministrat sicut
dño. Jā nō turbabit fugiens in egyptū
cū eo a facie herodis qz ipe ascendit in ce-
lum: et herodes descendit in infernū a fa-
cie eius. Jā nō turbabit erga plima q̄
fecerūt suo filio iudei qz oīa subiecta sūt
ei. Jā filius marie a iudeis vel militi-
bus nō flagellabit: nec occidet: qz resur-
gēs iā nō moriet: mors illi vltra nō dñā-
bitur. Pars aut̄ marthe ei auferret: s̄ bo-
no suo. Pars x̄o marie ei p̄ficiet q̄ non
auferret ab ea. Exaltata est enī sup cho-
ros angeloz repletum est in bonis desi-
deriuz suū: videt deū facie ad faciem si-
cuti est: gaudet cū filio in eternū: hec est
ps optima que nō auferretur ab ea: cuius
et nos p̄cipies sum⁹ et meritis et p̄ciis
eius. Per iesū x̄m filiu⁹ eius q̄ viuūt et
regnat cū deo p̄e in v̄nitate spūs sancti
p̄ oīa s̄cla secloz Amē. **Explicit omelia**
Epistole dñi Anselmi archiepi cantu-
ariensis exhortatorie ad suū auunculuz
habite.

Eruius seruo

fratru⁹ dei in beccēsi monasterio
emanentium frater Anselm⁹
fratri dilecto: filio desiderato: helmādo

bene incepta feliciter p̄ficere. **Benedict⁹**
deus a quo om̄e datum optimū: et om̄e
donū p̄fectum descendit: q̄ auertit oculos
tuos ne videāt vanitates: et erexit aiām
tuam ad sequēdam v̄ritatē. Restat igit̄
mi desiderate vt sedula sollicitudie per-
tractes: qz nemo mittēs manū ad arat⁹
et respiciens retro aptus est regno celoz
Antiquus enī hostis tāto enix⁹ nō ces-
sabit mltimodis te calliditatib⁹ inuade-
re q̄to te videt studiosius laq̄os ei⁹ vel-
le euadere. Sepe nāqz reducet ante mē-
tis oculos q̄ delectabilia sint ea in q̄bus
solitus es cōuersari: vt cōtinuo subinse-
rat q̄ difficile sit assueta voluptate carē
quia sit impossibile in q̄dam austero ri-
gore et rigida austeritate tota eate p̄se-
uerare: quaten⁹ ex memoria assuete de-
lectationis plus horreat animus sobrie-
tatē vite sublimioris: aliqui sub specie di-
scretionis finget se salubrius tibi q̄ p̄-
posueris cōsulare: vt scz prauitatē dese-
rens in clericali p̄posito religiose viuē-
do velis p̄sistere: vt p̄ vite correctōnem
animā tuam possis saluare: nec p̄ indi-
scretionem subeas onus quod nō possis
portare. Quod si te ab intentione p̄fec-
tionis vite nullaten⁹ auerti posse cogno-
uerit q̄si tecū ire approbando p̄positum
se stimulabit: sed iuxta etiā laqueos po-
nere mltimodos nō cessabit. Alij quidē
hinc oblata oportunitate peccādi illinc sti-
mulante tēptatione suasionē callidus ad-
det huiusmōi. Tam bonū est qd̄ decreui
sti facere vt quālibet immēsitatem pec-
catoz possit destruere. Interiz q̄ satisfi-
cere volūtati tue cur hesitas: cū cito si-
ue multa siue pauca peccata sint pariter
delenda nō dubitas. Aliquū vero taliter
conabit̄ decipe. Bonū quidē est qd̄ vis
facere sed nō oportūe sit nisi cū tepescē-
te lasciuia inuenili: q̄ pondus illi⁹ regu-
laris censure non tōlerat ip̄a maturitas
etatis religiose grauitati se cōtemperat
¶ si viderit te ita imbecillum vt impe-
x 2

diri tua possit intentio: si manifestetur:
 omnino conabitur: vt his a quibus retie-
 ri aut vi aut amore aut aliq̄ p̄suasione pos-
 sis: quibet occasione publice. Promit-
 ter etiā q̄ si bonū qd̄ intendis aliq̄tum
 differre volueris: multo fructuosius at-
 q̄ vtilius facere hoc poteris z comodo pe-
 cunie mōasterio p̄ future q̄ vadiq̄ col-
 liges qd̄ est q̄ te leuitate z incōsiderata
 acceleratōe temptabit arguere: q̄ te nō
 solum p̄mittendo: sed z p̄gnus p̄mit-
 tendo indissolubili voto voluisti p̄strin-
 gere: cū nihilomin⁹: z fortassis meli⁹ ad
 ipm̄ libera posses volūtate p̄ficere. Ad
 hec omnia carissime quid respondendus
 sit velle aliq̄to diffusi⁹ scribere: nisi lex
 epistole cogeret me breuitatē nō excedē
 Breue igit̄ z vix amici tui suscipe p̄tra-
 ista cōsiliū. Qui putat voluptate sc̄li
 carere: z in exercitio p̄seuerare v̄tutū ni-
 mis austerū z impossibile nūq̄ gustabit
 q̄tum sit nō seruire sed impare vitij p̄
 amorē z spem celestis regni laudanduz
 z delectabile. Qui putat melius sibi eē
 in habitu clericali religiose viuere q̄z s̄b
 tre monachice vite: pondus imprabile
 cōsideret p̄ totū mūdūz q̄nta hylaritate
 v̄triq̄ sexui om̄i etati: om̄i generi hoim̄
 sit pondus illud cātabile. Sciat etiam:
 q̄ valde difficulti⁹ est intra seculares p̄
 liberā voluntatem q̄z intra claustrū mōa-
 choz sub disciplina custodire vite sanc-
 titatē. Nō dico nūc q̄ p̄positū vite inter
 oēs vitas altiozem gradū cōtingat hu-
 militatis quē alio: sed tur exaltatio: nisi
 q̄ nullus vt melius viuat monachi p̄-
 positū deserit: z oē genus hominum ad
 monachicā vitā vt magis dō p̄pinquet
 cōcurrat. Qui peccatis addit peccata:
 q̄ peccatoz hoim̄ expectat remissiones
 amādo pct̄m̄ p̄bat se nō amare: z ideo
 nō mereri peccatoz absolutionē. Qui
 differt in futuram: z forsitan nō futuraz
 vitā suā vitā corrigere: certū bonū di-

mittit p̄ dubio z cōtemnēdo qd̄ perdit:
 p̄bat se nō amare qd̄ expectat: z meref
 nō accipe. Qui certus nō est se tante eē
 cōstantie: vt nullo mō possit flecti a bo-
 no p̄posito: oīno celet bonam volūtatez
 vt nō nisi cū in opus exit appareat i pu-
 blico. Qui bonū qd̄ vult facere vt meli-
 us fiat differt: bonū est si melius certuz
 est. Si melius bonū dubiū est: z p̄de-
 re minus bonū: min⁹ est damnosū z in-
 recuperabile: cōsiliū est vt acceleret facere
 bonū minus: ne minus expectando ma-
 ius nō faciat maius nec minus. Qui iu-
 dicat leuitatē voco se ligare ad faciēdū
 quod bonū est vt iā non sit liber ad non
 faciēdū: iudicet doctorē leuitatis illuz
 q̄ dicit: vouete z reddite. Nullaten⁹ enī
 rēphendendus est: qui quod bonū ē vo-
 uit: sed qui nō reddit quod vouit. Certū
 quippe est: quia q̄ bene vouet: ipso voto
 deo placet. Qui ergo aliquid boni vo-
 uit nō peniteat q̄ fecit vnde deo place-
 at: sed festinet reddere qd̄ vouit: vt pl⁹
 placeat. Hec fili carissime cōsilia: has cō-
 solationes in p̄senti maxime tibi necessa-
 rias iudicauī: hec paterna sollicitudine
 ego quem patrez z cōsiliariū nō meo vo-
 luntate: sed tua volūtate elegisti dicta-
 uī. Hec interim reminisci nō desinas: do-
 nec quod deo inspirante vouisti: ipso ad-
 iuuante perficias. Vale desiderate cordi
 meo z festina satisfacere de te desiderio
 meo qd̄ vtinā facē placeat oīpotēti deo.
 Item alia eiusdem de contemptu se-
 culi: z eterni desiderio regni.

Om̄ino z amico carissimo Ihu-
 dō goni incluso: Frater anselmus
 dictus abbas becci: a malis ex-
 cludi: i bonis includi. Duo viri layci nu-
 per ad me venerūt: dicentes se a vestra
 dilectōe missos: quatenus ex nostra ex-
 hortationē aliquid assumerent: vnde se
 ad patrie celestis amorem ascenderent.
 Per quos etiam vt referēbāt postul: s̄l
 vt aliquid a me breuiter scriptū accipe:

...clariū boim̄
 ...seculi o
 ...citare:
 ...potest
 ...volcediem
 ...longe u
 ...qd̄ in fē
 ...affectu
 ...vite recti
 ...operibus
 ...possi v
 ...ergo sanu
 ...dulci
 ...persuader
 ...vestre
 ...quis i
 ...sanct
 ...tam
 ...ne m
 ...Sic i
 ...nō
 ...desid
 ...cariss
 ...habere
 ...tale est
 ...ocul
 ...cur
 ...aliqu
 ...ibi
 ...bo
 ...nolet
 ...Sant
 ...q̄ in crū
 ...nūq̄
 ...oīo
 ...vult
 ...q̄ vult
 ...quod v
 ...de se
 ...de
 ...q̄
 ...oī
 ...q̄ oī
 ...quoniam

De contemptu seculi

retis, vnde seculariū hoīm mentes vos
adeūtiū ad huius seculi cōtēptū: z etni
regni desiderū incitaretis. Qd tāto me
lius p vos efficere potestis q̄to liberius
hauritis vite dulcediem celestis. Nam
quod ego quasi a longe intueor vos gu
stu sentitis: z ego qd inēte ieiuna ore ru
mino: vos cordis affectu glutitis. Qd
enī ego de s̄acte vite rectitudine vtcunq;
intelligo: vos operibus tractatis: z qd
ego vtcūq; loqui possū vos faciēdo gu
statis. Quāto ergo satur suavius q̄ ie
iunus erucat: tāto dulcius vestra com
monitio quod persuadere nititur incul
cat. Sed quoniā vestre aliquid negare
nequeo voluntati: q̄uis hoc quod a me
petitis in latitudine sancte scripture mul
to melius inueniatis: tamē dicam aliqd
fm petitiōem v̄sam ne me velut eius cō
temporē arguatis. Sic itaq; aliquem il
litteratum z q̄ altiora nō possit cape ad
beatitudinis eterne desiderū exultimo.
posse mutari: frater carissime regnū celo
rum clamat deus se habere venale. Qd
quidē regnū celoz tale est vt eius beati
tudinem z gl̄iam: nec oculus hōmīs mor
talis possit videre: nec auris audire: nec
cor cogitare vt tamē aliquomodo illud
possis cogitare: q̄squis ibi regnare me
ruerit qcqd ipse volet: hoc erit in celo z
in terra: quicquid x̄o nolet: nō erit in ce
lo nec et in terra. Tanta enī erit dilectio
intra deū et eos q̄ ibi erūt z intra seipos
inuiçē: vt oēs se inuiçē diligant: sicut se
ipos: sed plus amēt oēs deum q̄ seipos.
Et ppter hoc nullus ibi volet: nisi quod
deus: z qd volet vnus: hoc volēt oēs, z
qd vnus vel oēs: hoc ipm volēt deus.
Quapropter quicqd vnusquisq; volet
hoc erit et de seipō et de oibus alijs z de
tota creatura et de ipō deo. Et sic singu
li erūt pfecti reges: qz quod singuli vo
lent hoc erit: z oēs simul cū deo vn⁹ rex
z quasi vnus hō. qz oēs vnū volent: et
quod volent erit. Hanc mercedē clamat

deus de celo se habere venalem. Si q̄s
querit: quo p̄cio: respōdet illi. Non in
diget terreno p̄cio qui vlt dare regnū
in celo: nec aliq̄s potest deo dare qd nō
habeat: cuius est totū quicquid est. nec
tamē dat deus tantā rem sine omī p̄cio.
quia nō dat illam nō amāt. Nemo enī
dat quod carum habet: illi cui carum nō
est. Quō ergo deus tua re nō eget: nec
dare debet tantā rem contēpnti ama
re illam nō querit nisi amorem sine quo
dari nō debet. Da ergo amorē: z accipe
regnū: ama z habe. Deniq; quoniā reg
re in celo nō est aliud q̄ sic glutinare cū
deo z cū oibus sanctis angelis z hoīb⁹
p dilectionē in vnā voluntatē: vt oēs
vtant simul vna potestate: ama deū pl⁹
q̄ teipm: z iam incipis tenere qd ibi p
fecte vis habere. Concorda cum deo et
hominibus: si tm̄ ipi a deo nō discordēt
z iam incipis cū deo z cū oibus s̄actis
eius regnare. Nā fm qd tu cōcordabis
mō cum deo z cum hoibus in voluntate
illozū: concordabit tūc deus z oēs s̄a
cti tecum in tua voluntate. Si ergo vis
esse rex in celo ama deū z homines: sicut
debes z mereberis esse qd optas. Hunc
amorē non poteris habere pfectum nisi
evacuaueris cor tuū ab omī alio amore.
Quippe sic est de corde hominis z de h
amore quō de vase et oleo. Nam sicut
vas q̄ntomagis habet aquam aut aliuz
similem liquozē tanto minus capit oleū
ita cor in q̄tū occupat alio amore: intan
to excludit istū. Et s̄t aliud: quia sicut fe
tor est prius odorū z tenebre luci: sic oīs
alius amor huic amorī. Sicut igitur cō
traria nūq; simul integre cōueniunt: sic
nec iste amor cum vllō alio amore i vno
corde. Hinc est q̄ qui cor suū implent di
lectōne dei z p̄xiimi nihil aliud volunt:
nisi quod deus vult: aut quod vult ali⁹
homo tm̄ si nō sit cōtra deum. Hinc est
q̄ instāt orōibus z celestibus colloquijs
z cogitationibus: quia dulce est illis de

siderare deum: et loqui et audire: et cogitare de illo: quē multū amat. hinc est quod gaudent cū gaudentibus: sicut cum fratribus: miserentur miseris: donant indigentibus: quia alios homines tanquā se ipsos amat. hinc est quod contemnūt diuitias: potestates: voluptates: et honorari et laudari. Qui enim hec amant: sepe faciunt aliquid contra deum et cōtra proximū. Sic enī ex his duobus preceptis vniuersa lex pendet et prophete. Qui ergo vult illuz amorem habere perfecte quod regnū celoz emittit: amet cōtempnū: paupertatē: laborē: subiectionē: sicut facti viri faciūt. Sic enī qui se humiliat exaltabitur. Breuiter hec vobis carissime sicut postulastis dixi: sed in hoz expositione prudētia v̄ra multa p̄la p̄ferre poterit: quā dixi Si tamē de plenitudine beatitudinis eterne a me aliqd̄ latius dictū sc̄ctitas v̄ra legere voluerit in fine libelli mei qui p̄ologion appellat vbi de pleeno gaudio tractaui: reperire hoc poterit. **Ualdez orate p̄ me** Idē de sacramētis ecclesie quōd vno mō sunt vbiq̄. S̄z diuersis modis in diuersis locis tractātur

Omino et amico walerādo gr̄a dei Huwenburgensi venerabili ep̄o. Anselmus seruus ecclesie cantuariensis. Salutē. seruitiū: orōnes dilectionis affectuz. Gaudeo et gratias ago deo quod sicut scribitis glorificat eum in vobis catholica ecclesia: quoniam in v̄ra imitatioe diuine bonitatis appareat gratia et dñi pape pascalis amicitia habetis et familiaritatē vt iā mihi liceat v̄ram amabiliter salutare sanctitatē. Quod vestra sublimitis humilitas me compatimenerue: et vocat mōtē: non in me accipio: quoniam nihil in me: cur hoc dici de me debeat intelligo. Nō tamē debeo esse ingratus vestre benignitati quod hoc facit abundantia v̄re erga me voluntatis. Solem⁹ enī sepe sentire meliora de his quos diligimus quā ipsi mereant. De laude igitur que ad me non pertinet cor meū non

gloriat. Sed de dilectione que semper amāda ē gratias agendo letat. Querit vestra reuerentia de sacramētis ecclesie quomō nō vno mō sunt vbiq̄: sed diuisis modis in diuersis locis tractantur. Quis si p̄ vniuersam ecclesiam vno modo et concorditer celebraretur: bonū eēt et laudabile. Quoniam tamē sūt multe diuersitates: que nō in sūma sacramēti neque in virtute eius aut fide discordāt: neque oēs in vnā cōsuetudinem colligi possunt: estimo eas potius in pace concorditer tollerādas quā discorditer cū scādalo damnandas. habemus enī a sanctis patribus: quod si vnitas seruat caritatis: si fide catholica nihil officit cōsuetudo diuersa. Si autē querit vnde iste nate sint cōsuetudinū varietates nihil aliud intelligo quā humanoz sensuū diuersitates. Qui quibus in rei virtute et veritate nō dissentiant in aptitudine tamē et decetia administrationis nō concordant: quod enī vnus aptius esse iudicat. alius sepe minus aptum existimat. Neque in huiusmodi nō consonare puto ab ipso rei veritate exorbitare. Nāque quod alij in sacrificādo corpe et sanguine dñi singulas cruces singulis faciūt ab initio in causatioe alij solūmodo singulas singulis vbi singillatim nomiatur panis vel corpus: et singillatim calix vel sanguis vbi de oblatio vel hostia noiat: vnā crucē amobus faciūt. quoniam sicut vnus est christus qui seipm obtulit p̄ nobis: ita vnā ē oblatio et vnā hostia in pane et vino quod offerunt: nō video istos magis in hoc discordare a christo qui singillatim vtiq̄ benedixit quoniam oēs illi discordāt: quod calicē post cenā nō sacrificant sicut christus fecit: neque semp ad vespm sicut christus fecit et qui vtrūque simul vno nomine vocant: oblationē vel hostiam quod christus nō fecit. vnde possumus colligere: quod a nobis inuicem in huiusmodi actione: seruata rei veritate possumus esse dissimiles sine reprehensione cū ab ipso auctore ipse

Epistola exhortatoria

flus sacrificij simus diuersi sine offensio-
ne. vbi aut̄ dicimus hec dona: hec mūe-
ra hec sacra sacrificia: siue singillatiz pa-
ni et vino singule cruces assignent̄: siue
vna cruce duo simul sanctificent̄ nō vi-
deo in hac diuersitate reprehensibile di-
scordiam nisi q̄z forsitan cōuenienti^o am-
bo vna cruce notant̄: sicut vno verbo
benedictionis sanctificant̄. Cū enī ples
hoīes aut diuersas res siml̄ benedicim^o
nō singulis singulas cruces reddimus:
sed oibus vnā crucē sufficere credimus.
¶ Vno nōnulli ab initio calicē operiunt
quidā corpali aliq̄ panno cōplicato. pp-
ter custodiam mūdicie: nec nudū dimit-
tūt calicē sicut christus nudus crucifix^o
est: vt sic significat̄: oñderet se mūdo re-
uelatū non magis intelligo eos debere
rephēdi pp̄ter nuditatē xp̄i q̄ nō signi-
ficat̄ ab illis i sacrificiādo q̄ quia nō de-
mōstrant i eodē sacrificio eū eē crucifix^o:
vni extra ciuitatē extra domū: et sub nu-
do celo. Que tamē magna nō caret ra-
tione. Itā xp̄s qui passus est p nobis:
nobis relinquit̄ exemplū vt sequamur
vestigia ei^o: i his quoq̄ dedit nobis ex-
emplum pp̄ter iusticiā sustinēdi incōpa-
rabilem cōtemptū et paupertatē. Adeo ei
cōtemptui habitus ē et execrabil iudica-
tus vt nec mori dignus haberet̄ int̄ ali-
quam hoīm habitationē: neq̄ inter ho-
mines nisi inter execrables: neq̄ sub te-
cto aliq̄ nisi sub celo, sub q̄ eijci nō potu-
it: vt sim pphetam obprobriūz hoīm et
abiectio plebis estimaret̄. Paup̄ vno ita
fuit vt veniēs in mūdū nō in sua sed in
aliena domo nasceret̄: et natus pp̄tino-
piam loci in p̄sepio bautoz aialū pone-
retur: et viuēs in mūdo nō haberet vbi
caput suū reclinarēt: nec moriens vnde
nuditatē suam tegetet: nec mortuus vbi
inuolueretur: nec sepulcrū aut locū vbi
corpus mortuū collocaret̄. Que omnia
magis sūt viuēdo p effectū: cū ratio exi-
git imitāda q̄z p nuditatē sacrificij nudi-
tas christi significāda. Itēq̄ coniectare

possum cur potius curandū sit ne pāno
operiat̄ sacrificiū quia xp̄s nud^o passus
est: qm̄ nec sub tecto v̄l intra ciuitatē fiat
qm̄ xp̄s sub nudo celo extra ciuitatem
passus ē. Si aut̄ v̄sus nō habet vt extra
tectū fiat pp̄ter pturbationes aeris: si-
milis cā videt̄ vt calix i sacrificiādo non
discoopiā pp̄ter qualdā q̄ ptingē p̄nt
incōmoditates. Tutius itaq̄ et diligen-
tius puto vt calix ne aut musca aut ali-
quid indecēs in illū cadat: qd̄ sepe cōti-
gisse cognoscit̄: opiat̄: q̄ discooptus cō-
tingētib^o immūdicijz exponat̄. Ihec sa-
pientie v̄se p meo sensu nullius meliozē
rōnem respuens respōdeo. De his qui
sacrificāt de fermentato misi vobis olim
quandā eplam. Idē hortat̄ amicū
vt p̄set qd̄ sit finis: et in fine q̄s fructus
quidē primum: et ecōtra que sit expecta-
tio mūdi gloriā conculcantium.

Omīo fratri amico hērico ff̄an-
selmus abbas becci bone volū-
tatis pfectōem et effectū. B̄ndi-
ctus de^o in donis suis: et sc̄t̄s i oibus
opibus suis: q̄ v̄re dilectioni tm̄ de n̄ro
desiderio pp̄ter qd̄ iustis cōcessit efficē
quē oram^o vt qd̄ deest adhuc d̄ voto no-
stro et de v̄ro mercede dignet̄ perficere.
De q̄ re n̄r̄m cōsiliū p fr̄es n̄ros mando
de gr̄a et dilectiōe ducis de q̄ scripsistis
mibi mlt̄um gaudeo: et p̄ ea deo et illi et
vobis gratias ago. Quod etiā illi p lit-
teras facere cogito: cū nūcij v̄ri sicut au-
diui cōstitutū eē ad illū reditū. Et qm̄
nescio si hoc necesse erit fieri anq̄z redeā
cū p̄s poteris mādare mihi p̄nomē ei^o
et noīa vxoris et filioz ei^o. Solū enī no-
men eius teneo q̄ v̄ral vocat̄. Sed qm̄
dulcis mihi v̄ra dilcō sic me sibi sua p-
bitate p̄glutiauit: vt idē de vobis qd̄ de
me desiderat cor meū: v̄r̄ eā sp̄e magnā
ex v̄ris smonib^o p̄cepi: nō p̄t meas mea
descere donec ip̄m desiderū meū de vo-
bis satiet̄. Quis igit̄ null^o sermo suffi-
ciat mihi donec deus quod opto perfici-
at: pauca tamē q̄z nō nescienti loquor

p hoc ipso amica familiaritate cōmemo-
 ro. Pensa igitur dulcis amice: quālibet
 mundi gloria potitus fueris: quid sit fi-
 nis: et in fine quis fructus. quid premiū
 et cōtra quā sit expectatio mūdi glā-
 culcātū. Si dicis nō soli monachi ad sa-
 lutē pueniūt: verū est. Sed quā certi qui al-
 tius illi quā deū solū conant amare: an il-
 li quā amorē dei et amorē scli volūt copu-
 lare. Sed forsitan dicit aliq̄s quā: et in ordi-
 ne monachorū est piclū. Sed hō quā hoc di-
 cit quāre nō cōsiderat quā dicit. Sed rationa-
 lis natura: an est hoc rationale cōsiliū
 vt quā vbiq̄ est piclū: ibi eligas manere
 vbi maius ē piclū. Deniq̄ si ille quā solū
 deū nitit amare seruat ppositū vsq̄ i fi-
 nē: certa ē salus. Si x̄o ille quā mundum
 vult amare nō deserit suū ppositū ante
 finē aut nulla aut dubia aut minor ē sa-
 lus. Et certe satis pbat quā nullatenus aut
 parū aliquod bonū diligit. quā illud vbi
 certi et meli⁹ cognoscit nō eligit. s̄ mlti
 dicūt. Grauius irascit de peccātū mō-
 cho quā alio: quā de pposito altiori cadit.
 hoc verū est quā diu cadit i pctō. Sed certe
 benign⁹ et fālior suscipit de mōachū
 penitētē. si ad suū ppositū redit quā non
 monachū quā ad idē ppositū non venit.
 Plus nāq̄ placet deo etiā p graue pec-
 catū: cui⁹ ppositū est et an et p quā maius
 habere nō pōt quā ille quā nec an nec p sile-
 pctū nō vult pponere quā meli⁹ nō pōt.
 Si igitur et innocētib⁹ et penitētib⁹ melius ē
 ad vitā mōachicā venire et redire quā ab-
 sistere quā moraris. Si pri⁹ de hac vita
 tolleris dānū est irrecupabile. Multa car-
 rissime de mōachice vite altitudie et cer-
 titudie de quiete et iocūditate dicere pos-
 sem si eplā modū nō excederet. Festia
 quā ad tū bonū: quā nullo bono efficaci⁹ ve-
 nies: ad sūmū bonū. Ples vidi pmit-
 tentes et differētes: quā ita mors tulit: vt
 nec hoc pferēt quo se impediēbāt: nec
 hoc inciperēt quā pmittebāt. Sed valde
 timeo de te sed auertat deus a te. carissi-

me. vale et noli tardare.

Idem hortat quādam domiū ad
 habitum et ppositum abiectum redire.
 Alselmus dei ordiatōe archiepi-
 scop⁹ cātuariē. mūdū nō x̄m
 cōtēnere. et x̄m plusq̄ mūdum
 diligere libentissime si possem tecū loq̄-
 rer: sola vere mihi in deo dilecta. quā cari-
 tas qua oēm hoīem volo saluū fieri. et
 officiū mihi iniūctū exigūt a me vt te fr-
 no et p̄no affectu diligā: et p eandē dile-
 ctōem sollicitudinem de salute aīe tue ge-
 rā. Sed quā in nobis euenit optunitas
 colloquēdi: incūbit mihi necessitas scri-
 bēdi: quē aīm de te habeā et quā de te de-
 siderē. Obsecro igitur te: vt nō cōtēpnas
 dilectionē: quā te ppter deū et hōrē dei et
 ad salutē tuā diligo: neq̄ reicias cōsiliū
 meū. Si enī mihi acq̄escere volueris: cer-
 ta esto quā valde tibi i fine placebit: et erit
 sup te gaudiū magnū angelis dei. Si
 x̄o nolueris scito quā nimis tibi displice-
 bit et inexcusabil eris in districto iudicō
 dei Audiui soror mea quā diu portasti ha-
 bitū sacte cōuersatōis. Quē quō reliq̄-
 ris quid ve passa sis: vel quā feceris: nō
 latet: sed multū ap̄tū est. Cōsidera igitur
 itā nūc carissima quāntū distēt viriles am-
 plexus et carnal delectatio ab amplexi-
 bus x̄i: et a delectatōe castitatis. et cor-
 dis mūdicia. Amplexus quā x̄i dico nō
 corpales s̄ quales p amorē et desiderū
 eius inter bonā cōsciētā facit aīa fami-
 liaris ei⁹. Cōsidera in quā sit differentia
 inter has duas delectatōes: non loquor
 nūc de legitimo cōiugio. Cōsidera in-
 quā quāta sit in spiritali delectatōe mū-
 dicia. quāta sit i carnali imūdicia: quid
 spiritalis pmittat: et quid carnal minet
 quāta sit in spiritali spes: et quā delectabi-
 lis expectatio x̄i. quāta etiā i hac vita se-
 curitas et cōsolatio. quātus sit in carnali
 timor iudicij di: quāta etiā i p̄nti ē vita cō-
 fusio. Logita quale sit x̄m sp̄sum ce-
 lestis regni dotem pmittētē cōtēnere: et

Epistole monitorie

hominem mortalem non nisi corruptionem et concupiscentiam dantem et pollicentem filio dei regi regum proponere. **L**erte ille rex regum concupiuit speciem tuam ut sponse legitime. **Q**ualiter autem ille quem scis carnis tue pulchritudinem appetiuerit soror mea: quomodo dicam: scia nobis quomodo dicam: sponsa dei uirgo fueras electa: et deo habitu et conuersatione assignata. **Q**uid dicam modo te esse filia mea: deus scit: non ita loquor ut gaudeam de perfusione tua: sed ut gaudeat deus: et congaudeant angeli de conuersatione et salubri penitentia tua. **Q**uid ergo dicam: si non dico: forsitan non aduertis si dico: forsitan irasceris. **D**e electa et signata et sponsa dei: quod facta es. **E**rubescat enim nobilitas tua quod erubescis audire: et ego propter nobilitatem tuam et dilectionem erubescio dicere. **E**cce filia carissima si hec proponis in conspectu tuo quantum tu dolo: debet esse in corde tuo de tanto et tam graui casu tuo. **S**i enim vehementer doles: condolendo tibi valde gaudeo si vero non doles: non est uero gaudeam: sed multo magis doleo. **N**am si doles: adhuc salutem tuam spero: si autem non doles: quid nisi damnationem tuam expectare queo. **I**mpossibile namque est te ullo modo posse saluari nisi ad habitum et propositum abiectum redieris. **Q**uis enim ab episcopo sacra non fueris: nec coram ipso professionem legeris hoc solum tamen est manifesta et que negari non potest confessio: quod publice et secreta habitum sancti propositi portasti: pro quod omnibus te uidentibus deo dicatas te esse non minus quam professionem legendo affirmasti. **N**am antequam fieret ista nunc uisitata monachici propositi professio et sacratio: multa milia utriusque sexus hominum solo habitu se ipsius esse propositi penitentia celsitudinem et coronam persecuta sunt. **E**t qui tunc habitum sine hac professione et sacratione assumptum reuocabant: apostate iudicabantur. **I**ncircumscriptibilis ergo es si deseris sanctum propositum: quod diu habitu et conuersatione professa

es: quamuis professionem nunc uisitata non legeris: et ab episcopo consecrata non fueris. **L**erte filia carissima adhuc te expectat dominus: et creator: et redemptor tuus: rex ille qui concupiuit spiritum tuum ut esset legitimus sponsus tuus: adhuc te expectat et reuocat ut sis legitima sponsa eius: et si non uirgo: saltem casta. **S**cimus enim plures sanctas mulieres que propter amicitiam uirginitatem placuerat deo: et magis illi familiares fuerunt pro penitentia in castitate quam plures alie quamuis sancte in uirginitate. **R**edi ergo mulier christiana redi ad cor tuum: et considera: quem potius debeas diligere: cui potius adherere: illi qui te ad tantam honestatem elegit: eligendo uocauit: uocando habitu sponsali sibi assignauit: et adhuc quamuis contemptus et reiectus expectat: et reuocat an illi pro quem ut mihi dicam in his que te uides delectata de tanta celsitudine cecidisti: profertim cum ipse te iam sicut puto contemnat aut sine dubio contemptus et desertus sit. **E**t utinam sic uos inuicem contempnatis: ut uos deus non contempnat: sic uos inuicem deseratis ut uos deus non deserat: sic uos inuicem reiciatis ut uos deus a facie sua non proiciat sic ab inuicem conuertamini: ut ad deum uertamini. **L**erte melius et valde honorabilius est illi et tibi ut ab illo sis contempta quam reiecta: quam quod diu eris eius reiecta proculdubio ut de illo nunc taceam tueris dei contempta. **E**t si contempta ab illo propter deum illi contempseris: utique non contempta sed suscepta et dilecta dei eris: uelut eius sanguine pro redempta. **I**ntende filia cuius salutem desidero intende benignitatem eius qui contemptus a te contemneret reuocat: ut te in regalem suum thalamum non terrenum sed celestem introducat: intende et concute cor tuum: dole vehementer casum tuum. **R**eice et concute scelerem habitum quem assumpsisti et resume habitum sponse christi quem piecisti. **N**ullatenus enim te cognoscet christus aut suscipiet nisi in illo habitu quo te sibi signauit: et quo te eius sponsa esse publice et secreta es testata. **I**n hoc habitu reditu ad benignitatem eius

Libertatis Arnolmi

ingere te oportune in cōspectu ei⁹. Accu-
sa tu ip̄a cōsciētā tuā: laua lacrimis cul-
pā tuā. Ora eū ifatigabiliter: adhere illi i-
sepabiliter. Adificors ē: nō te reiciet s̄ po-
nūs gaudēs de reditu tuo te benigne su-
scipiet. Si h̄ feceris gaudiuz erit de te in
celo: et in terra: om̄ibus s̄ctis angelis et
hoibus cognoscētibus. Si x̄o hoc face-
re cōtemperis oēs tibi aduersi erunt: et
ego: et ecclesia dei faciemus qd̄ de tali re
faciendū intelligem⁹. D̄ps deus visitet
cor tuū et infūdāt in te amorem suū filia
carissima.

Idem hortat quendam et uxorem su-
am vt ponāt aſi oculos suos finem suū.

Arnolmus seruus ecclie cātuari-
ensis suis carissimis: burgūdio
et uxori eius richere: salutē et b̄n-
dictionē dei. Qualiter me habeaz nūc-
us vester melius poterit vobis verbis
ostendere q̄ ego scribere. Nihil aut̄ t̄m
me delectat m̄ adare vobis q̄ tū vt curā
habeatis de vobis. Exhonorauit vos
deus: abstulit vobis oēm occasionē mū-
di hoc sc̄lm: et dedit vobis oēm optuni-
tātē amādi salutē v̄fam. Ponite quoti-
die aſi oculos v̄fos finem v̄m. cogitate
intētissime cuius erūt et qd̄ vobis prode-
rūt q̄ post vos remanebūt. Cogitate q̄
ibitis: qd̄ vobiscū portabitis: qd̄ ibi qd̄
p̄missum sit a vobis inuenietis. Lerte n̄
portabitis vobiscū: nec inuenietis ibi a-
liud q̄ merita v̄ra siue bona siue mala.
videte q̄ merita p̄missistis. Si p̄la bona
q̄ mala gaudere potestis qd̄ non puto.
Si p̄la mala q̄ bona: multū debetis ti-
mere: p̄sertim cū multū necesse sit homi-
ni volenti saluari habere multo p̄la bo-
na merita q̄ mala. Hec cogitate: h̄ inter
vos die ac nocte: in secreto et in publico
tractate: hec sint colloq̄a v̄ra inuicē Do-
mine mi amica mea qd̄ facimus qd̄ tar-
damus: p̄pe est vltima dies n̄ra. Quō
expēdim⁹ vitam n̄ram? quō satisfacim⁹
deo: p̄ peccatis n̄ris. Preparamus nos

q̄si videamus in pximo diē vocatōnis
nostre: et ita aptemus nos: vt securi eas-
mus ad iudiciū: qz recepturi sumus sine
dubio put gerimus i hac vita: siue bo-
nū siue malū. Deus iūxit nos in hac vi-
ta: faciamus vt simul nos iūga t̄ in eter-
na vita: et videam⁹ ibi p̄lem n̄ram quā
sibi de⁹ iā assumpsit. Hec sint studia ve-
stra: hec sollicitudo: hec suspiria vestra.
Quod mādō vobis p̄ nūcium istū ne ve-
niatis ad me nisi a me mādatus p̄ sigil-
lū meum: vobis dico d̄ne et frater carissi-
me burgūdi suscipite bono animo si me
amatis. D̄ps deus regat corda v̄ra: et
dirigat ad gaudia eterna. Amen.

Idem monet quosdā fr̄es abbati suo
obedire: et adinuicē pacēz cōcordiā h̄fe-
re. Arnolm⁹ archiep̄us fratrib⁹ et filiis
suis carissimis monachis in cistrē:
si cenobio S̄cte werburge cōmanenti-
bus Salutem et b̄ndictōem dei et suam
B̄ndictus de⁹ in donis suis et sanctis in
oibus opibus suis q̄ vos facit et nume-
ro crescere et augmētō religiōis p̄ficere
Quāuis enī de oim seruoꝝ dei p̄fectu
gaudeam: in vobis t̄m aliqd̄ habeo spe-
ciale: cur de v̄fo letari p̄fectu debeā q̄ p̄
me deus cōgregationis vestre dignat⁹
est instituire p̄ncipiū: et dare vobis p̄-
mū abbatē d̄nm sc̄z Ricarduz filiū n̄m
carissimuz. Gr̄as igit̄ ago deo p̄ gratia
sua quā ostendit in vobis et oro vt sicut
eadē gr̄a vos p̄uenire dignatus est: ita
indefinenter subsequat̄: q̄tenus nunq̄
vos de hoc ad quod vos p̄uexit p̄mit-
tat deficere: sed sēp ad meliora p̄ficere.
Quod p̄ certo ip̄e faciet si nō negligē-
tes fueritis bona ad q̄ iā p̄uenistis sua-
re. Lū enī dei sit sua gr̄a sp̄ nos p̄uenire
nostrū est qd̄ accipim⁹ eius auxilio su-
dioso custodire. Nam q̄uis nec habere
nec fuare possim⁹ aliqd̄ nisi p̄ illū p̄dere
t̄m et deū cē: nō est nisi ex n̄ra negligētia
q̄ sepiissime incipit a minimis in qb⁹ nos
callid⁹ hostis solet decipere cum nobis p̄-

Epistole monitorie

frudet ea nō magnipēdere. Inde nāq̄ sequit̄ illud dānū execrabile quod legitur. Quia qui modica despiciat: paulatim decidit. Certissimum namq̄ est: quod in multis ecclesijs experimēto didicimus: q̄ in monasterio vbi minima districte custodiunt̄: ibi rigor monachorū inuolabilis p̄manet: ibi pax inter fratres et in capitulo p̄clamationes cōquiescūt: vbi vero minimi excessus negligūtur ibi totus ordo paulatim dissipatur: et destruit̄. Si ergo de virtute in virtutē et de p̄fectu ad p̄fectum vultis ascēdere semp̄ timete in singulis minimis deū offendere. Non debetis cōsiderare q̄p̄ua sit res q̄ contra p̄hibitionem factis: sed q̄ntum malū sit inobedientia: q̄ p̄pua re incurritis. Sola enī obedientia potuit hoīem in paradiso retinere. vnde p̄ inobedientiā eiectus ē: neq̄ ad regnū celoz̄ aliquis nisi p̄ obedientiā p̄ducitur. Pensate q̄ si hō per vnā solaz̄ inobedientiā in tāta miseriā quā patimur in hoc mūdo p̄iectus ē: q̄ntū debeam⁹ eā horrere et obedientie bone studere. In obedientia totius vigor bene viuēdi cōstruitur in eius negligētia destruit̄. Abbat̄ ergo v̄so obedientiā nō solū opere s̄ etiā in volūtate p̄ oīa exhibete: et adinuicem pacē et cōcordiā p̄ mutuā dilectōez̄ habete: quam dilectionē sic nutrire et seruare poteritis si vnusquisq̄ nō vt alius suā sed vt ip̄e alteri⁹ volūtate faciat studuerit. Sciositate quoq̄ sicut rem inimicā aīarū vestrarū a vobis excludite: et vnusquisq̄ cōsideret. q̄ de singul⁹ momenti vite n̄re reddituri sum⁹. Do rōez̄ Lucicūq̄ ergo deus dat aliquā gratiam ad quamlibet vtilitatē ea v̄taf in q̄ntū habuerit oportunitatē. Qui enī nō v̄tutur potestate bene faciēdi quam habet i die iudicij quasi nō habēs iudicabitur et ab illo aufere⁹: hoc ip̄m q̄b habere videtur: q̄ et p̄mio quod mereri potuit carebit: et deinceps nullā alicuius boni ope-

ris potestate in penis habebit. Quasi aut̄ alio dabit̄ quod ab illo aufere⁹: q̄ illi qui b̄ni opatur s̄m donum quod accipit p̄m̄ium augetur: q̄ iuxta illum q̄ negligenter vixit ei⁹ exemplo a bono ope nō defecit. Gratias ago vobis: quia p̄ me oratis: et oro vt ab hac caritate non desistatis. Idem hortat̄ monachū nuper cōuersū ad custodiendā mētis q̄etē

Flecto: dilectus: amico amicus
D frater fratri lauroni anselmus.
tpalis vite sanctitatē: et eterne felicitatē. Lū meū et tuū carissime desiderū quo nos inuicem desideram⁹ considero: vnū est quod me de n̄ra cōsolabitur separatione: q̄ in futura vita eternā n̄ram coniūctionē per diuinaz̄ spero clementiam. nam certus sū de mea: nec dubito de tua cōscientia quā quelibet nos regionū diuersitas distineat: de duab⁹ tamē animabus nostris caritas vnā cōficiat. vnde fit vt aie n̄re et dilectione p̄ntes sese aplectant̄: et conuersatiōe absentes sese desiderēt. Sed cōsummata huius vite pegrinatione illo adiuuante ad quem tendimus et in quo speramus in patria ad quā suspiramus quasi diuisis itineribus cōueniemus. Vbi tāto vehementius deo annuente de inuicē congaudebimus q̄nto nūc de nobis diuinā dispositionez̄ patientius tolerauimus. Interim tamē q̄m̄ facere quod caritatē renouat et accedit nō est dei dispositōz̄ reniti sed obedire debemus nos vel mutuis salutationibus cum licet reuifere. Quod cuz̄ hactenus in hac epistola me fecisse possit sufficere: aliquid tamē n̄re amonitionis quaz̄ tibi semp̄ dulcē fecit. nō mea fatuitas: sed tua caritas instāte dño et cōi nostro amico v̄s̄iōe cogo: subicere. Nam etiā si n̄hil tibi dicere possiz̄ quod ignores plus tamē herebit memorie quod a dilecto dilectore dictū suscipies. Ingress⁹ es carissime p̄fessusq̄ tristī militiā in q̄ non solū apte obfistentis

Libri Anselmi

hostis violentia ē ppellēda: sed & quasi
cōsulentis astucia cauēda. Sepe nanq;
dū tyronē tristi vuluere male volūtatis
apte maliuolus nō valet perimere: sitiē-
tem eū poculo venenose rōis maliuole
callidus temptat extinguere. **N**ā cū mo-
nachū neq; obzuerē vite qm̄ pfessus est
odio nitif eū cōuersionis in q̄ est sub-
ruere fastidio. **E**t licet illi monachatus
ppositū tenēdum q̄si cōcedat: tamē q;
hoc sub talibus aut intra tales aut in eo
loco vbi incepit illū stultū nimis impu-
dentēq; nimis mltimodis versutis ar-
guere nō cessat. vt dū illi psuadet incep-
to dei bñficio inq̄tum existere iusto iudi-
cio: nec ad meliora pficiat: nec qd̄ acce-
pit teneat: aut in eo inutiliter persistat.
Quipe dū incessanter laboriosis cogi-
tatōibus demutāde: aut si mutari non
valet saltē de improbādo initio medita-
tur. nūq; ad finē pfectionis tēdere cona-
tur. **N**ā qm̄ illi fūdāmētū qd̄ posuit di-
splicet nullatenus illi structurā bone vi-
tē sup edificare libet. vñ fit vt quēadmo-
dum arbuscula si sepe transplantet̄ aut
nup plantata in eodē loco crebra puul-
sione inq̄tetur: nequaq; radicare vāles
auiditatē ei to atrahit: nec ad aliquam
fructus fertilitatem puebit. Sic infelix
monachus si sepius de loco ad locū p-
prio appetitu mutat: aut i vno pmanēs
freq̄nter eius odio cōcutit: nūq; amoris
stabilitus radicibus ad oē vtile exerciti-
um languescit: & nulla bonoz opm̄ vber-
tate ditescit. **L**ūq; se nequaq; ad bonuz
sed i malū pficere si forte hoc recogitat
ppendit oēm sue miserie cām nō suis: s;
alioz moribus iniust^o attendit: atq; in-
de se magis ad odiū eoz inter q̄s. cōuer-
satur infeliciter accēdit. **Q**uapropter q̄
cūq; cenobitaz forte ppositū aggredit:
expedit ei: vt in quocūq; monasterio p-
fessus fuerit: nisi tale fuerit vt ibi maluz
iniuitus facere cogat: tota mētis intētōe
amoris iudicib^o ibi radicare studeat: atq;

q; alioz mores aut loci cōsuetudies si
diuina pcepta nō sūt etiā si inutiles vi-
deant^r dijudicare refugiat. **G**audeat se
iā tandē inuenisse vbi se nō inuitū s;
voluntariū tota vita mansurū omni trans-
migrandi sollicitudie ppulsa deliberet
vt quietus ad sola pie vite exercitia ex-
renda sedulo vacet. **Q**d si sibi videtur
maiora quedam acutiliora spūali feruo-
re appetere: q; illi pntis monasterij insti-
tutionibus liceat estimet aut se falli siue
pferendo paria paribus & minora maio-
rib^o siue psumēdo se posse qd̄ nō possit:
aut certe credat se non meruisse qd̄ desi-
derat. **Q**d si fallit agat gr̄as diuine mi-
sericordie: q; ab errore suo defēditur: ne
sine emolimēto aut etiā cū iactura locū
vel vite ordiem mutando incōstantie le-
uitatisq; frustra crimē subeat aut maio-
ra iuribus suis experiēdo fatigatus de-
terius in pōra aut etiā peiora pōrib^o de-
ficiat. **S**i autēz vere meliora illis que in-
pmp̄tu sūt nondū meritis oprat: patie-
ter toleret diuinū iudiciū q; vlli aliqd̄ i-
iuste nō denegat nec p impatientiā iudi-
cē gustū exasperās mereat qd̄ nō habet
nō accipere qd̄ accepit amitte aut q; non
amat inutiliter tenere. **S**eu vero miseri-
cordiā seu iudiciū erga se in illis que nō
habet & oprat p sentiat letus ex his que
accepit largitati supne gratias dignas
psoluat. **E**t q; ad q̄lemcūq; portū de p-
cellosis mūdi turbinib^o potuit pringere
caueat in portus tranquillitatē ventum
leuitatis & impatientie turbine inducere
q̄tenus mēs: cōstantia & māsuetudo tu-
tantibus quieta: & diuini timoris sollici-
tudini: & amoris delectatōni sit vacua.
Nam timor p sollicitudinem custodit:
amor vero p delectationez pfcit. **S**cio
quia hec maiorē aut scribēdi aut collo-
quendi exigāt amplitudinem: vt pleniū
intelligatur quib^o scz dolis antiqu^o ser-
pens ignarum monachum in hoc gene-
re temptationis illaqueet: & ecōera qui

Epistole anselmi

bus rationibus prudens monachus ei⁹ callidas psuasiones dissoluat et annihilet. Sed quoniam iam breuitate quam exigit epistola excessi et totum quod hinc dixi aut dicendum fuit ad custodiendam mentis quietem pertinet: huius breuis exhortatio epistolam nostram terminet. Nec putes carissime hec me dicere idcirco quod suspicer te aliquid mentis inquietudine laborare: sed quoniam predictus dominus uisio cogit me aliquam ammonitionem tibi scribere: nescio quid potius scribam uel monere quam cauere hoc quod sub specie recte uoluntatis scio nouicijs quibusdam solere subripere. Quapropter amice mi et frater dilectissime consulit monet: precatur te cuius dilectus dilector totis cordis uisceribus ut totis uiribus quiete mentis studeas sine qua nulli licet callidi hostis insidias circumspicere: uel semitas stratum angustissimas prospicere. Ad hanc uero monachus qui in monasterio conuersus pertingere nullatenus ualet: sine constantia et mansuetudine: quam mansuetudo indissolubilis comes est patientie: et nisi monasterij sui instituta que diuinis non prohibent mandata etiam si rationem eorum non uiderit ut religiosa studuerit obseruare. Vale et operum dominus proficiat gressus tuos in semitis suis: ut non moueant uestigia tua ut iniusticia appareas in conspectu dei et fatieris cum apparuerit gloria eius. Ora ut ego tecum: quia et ego oro ut tu mecum.

Idem respondit ad inuisita de quodam comite excommunicato: qui se diuina celebrantibus miscuit: et de presbyteris incontinentibus: et secrete tamen confitentibus.

Quomodo et patri reuerendo abbati wilhelmo frater anselmus in hac uita diuturnam prosperitatem in futura eternam felicitatem. Ex quo uera probitas mihi sua dignata est prebere notitiam tantam eius concipi dilectionem: ut semper eius mihi dulcis sit memoria. Quod ex parte sua non immerito fuisse quoniam et uitam uestram amore et reuerentia dig-

nam agnoui existere: et paternitatem ueram non sine affectu dulcedinis erga pietatem meam esse. Sepe namque fratres a uobis ueniens me non solum sanctitatis uere relatione edificauerunt: sed et dignationis uere salutatione honorauerunt. Quare licet: quicquid est in me toto minime possit tantis meritis respondere: meum tamen est quantum amoris et reuerentie possum exhibere. Sed hec deo in uobis seruanda et agenda committens ad ea de quibus meam pietatem consulere dignata est uera prudentia non presumendo: sed obediendo: respondebo forte non quod mihi sufficiat: sed quod mihi uidetur. Comes quidem uester qui excommunicatus uobis diuina celebrantibus se miscet mihi uideatur humiliter amonendus: ne contemnendo sententiam eorum quibus deus affirmat se audiri cum audiunt: et sperni cum spernantur: se ligare cum ligantur: et soluere cum solunt: aggrauet super se dei iudicium: a quo fugere nullo modo homo potest. Quare illi melius esse ut per salubrem humilitatem abstinere ab his a quibus cum applica segregat sententia: quam per presumptionis contemptum se ingerat in illa que non nisi per humilitatem quaesita possunt: at semper inordinate presumpta obsunt: nec debere cum illo suo comodo et grauissimo suo malo cogere uos: ut cum eum offendere nolitis deum et applici auctoritatem graueritriteris: ad quos pacandos illum adiutorium habere non possitis: facilius quam ac benignius apostolicum eius rationes susceperunt si suam illam sententiam cognouerint reuerentiam. Quod si comes idem hanc ammonitionem respuerit: scitis quia deus plus est timendus quam homo. Quapropter autem firmam placitam apostolicam sententiam erga illum agendum aut ipsum apostolicum siue aliquem uices eius gerentem de hoc ipso denuo consulendum existimo. De presbyteris uero qui se apte reprobis libidinis conuersatione: deo reprobabiles exigent omnino tenendum est quod applica p-

Liber

uidentia ecclesiastico iustoque rigore con-
stituit. Itempe nullatenus conuenit ut ibi
reuerenter astat: ubi pertinaciter apta et im-
pudenti libidine fetentes dei et sanctorum
prohibitionem contemnendo sacris altaribus
deseruiunt: imo non deseruiunt: sed quantum ad
ipsum commaculant. Non quo quis ea que
tractant contemneret sed tractantes ex-
crandos existimet: ut qui dei et angelorum
presentiam non reuerenter: vel hominum
detestatione repulsi: sacra contaminare
desistant. Nec ullatenus oportet ut illi sint
cohortes de altari participantium que per
immunditiam se faciunt exortes altari des-
eruentium. Delapsis autem sacros ordines
habentibus et spontanea humilitate se-
crete quibus debent confitentibus nequaquam
asserendum est: quod eisdem ordinibus ampli-
us uti nullatenus possint: si per sacrificium
spiritus contribulati cordisque contriti et humili-
tati deum placantes ad virtutum profectum
studiose contenderunt. Nam nec apud deum
reprobatur officium alicuius propter culpam
quam ipse ignoscit: nec apud homines deco-
loratur sacri ordinis dignitas: propter per-
sonam cuius ipsi peccatum non cognoscunt: que-
bus duabus causis carnalis lapsus pro-
hibet ad sacros ordines accessum aut re-
ditum. Sed quoniam ferme semper occultum est
quorum remissa sunt iniquitates: et quorum te-
cta sunt peccata: quorum deo minime tutius
semper est conscium sibi criminis ab his:
que placitam personam exposcunt per laudabilem
humilitatem abstinere: quam per culpabilem se-
curitatem presumere. Illud namque spiritus potest
deum non improbante: hoc deo non debet nisi
deum approbante. Qui autem hinc senten-
tie que ad sacri ordinis officium reditum post
lapsum concedit nequaquam aliqua ratione: nisi
auctoritate fulcia scripturarum vult consen-
suum attribueret: legat epistolam beati calixti
pape directam vniuersis episcopis per galliam con-
stitutis et beati gregorii ad secundum in-
clusum ubi ipsi hanc sententiam sic firmis et
pene eisdem rationibus et auctoritatibus con-

firmant ut nullatenus aliorum approbatio:
ne indigeat. Sed quoniam idem beatus grego-
rius idipsum in alijs suis quibusdam epi-
stolis studiose prohibet: ne sibi ipsi parius
sit de apertis quidem prohibuisse de occultis
vero post condignam penitentiam concessisse
intelligitur. Nam crimen quod a deo im-
putatur: nec ab hominibus esse putatur: non re-
prober nec decolorat: ut iam dixi: cum tamen
in tali re cuius tutius sit coram deo plus ti-
mere quam confidere. Prohiberi autem inuitum
deberi que occultum crimen humiliter professione
sponte et occulte detegit minime existio
ne multis obruat vita salubris confessio-
nis qui potius eligent penitus in mortem
occultari quam hac occasione in certitudinem
vel in suspensionem alicuius criminis addu-
cti. Nec enim illi confitentur: statuitur ad
peccatum: sed confitentem absque eius con-
sensu cessare a sui ordinis officio non co-
git: sed potius magni criminis reus esse
videtur si cogit quod sic et confitentem penite-
re confessionis et plures non dum confitentes hor-
ret confessionem compellit. Nam satis pateret:
quam minus malum sit culibet peccatori
ad altare cum amore confessionis pacto: et
spe misericordie humiliter mente accedere:
quam se cum odio confessionis et desperatione
venie indurato corde desiderio aut etiam
actu ingerere. Ille itaque cui confessio fit:
nequaquam particeps estimandus est mio-
ris culpe in qua alium permittit non consen-
tendo: sed maiorem prudenter precauendo
maioris vero potestatis auctor eum vi-
detur: ad quos multos impellit: et si non
volendo tamen inordinate plus quam mi-
nus quam quod maius erat timendo. Sed ma-
nifestum est quia illi qui humiliter contritione
supbiam verecundiam conculcando semet-
ipsum iudicantes radicenti cessationi sponte
consentiunt: multos tutius ministrant
permisi seu etiam iussi quam illi cum vere-
cundia humana inter deum et se iuste iu-
dicare refugiunt: licet eis cui confitentem valde
de periculosius prohibeat: istos inuitos

epi

... quod est quod illos spe-
... necessarium sit
... quia illa e-
... non bene p-
... vero qui spe-
... plura enim
... reuocant obed-
... palliat: in il-
... reboze ad
... ferenter sed
... capientes oile
... nae q; coning
... crimina hoc
... humana vere
... tenebras e-
... sceleris e-
... negligentia effi-
... aut humilitate
... aut vocand
... Sed cu p iplo
... suggerit
... tunc num
... de m
... malitiam
... ad su vltim im-
... quod
... humilitate
... hoc crimine
... benignitas
... non
... gatus
... vult
... agere
... Si pite
... co
... ad
... ptemer

Epistole anselmi

vt supra dictum est q̄ illos spontaneos. Et eum vtriusq; necessariū sit vel ad tēpus abstinere puto: quia illi qui nō libēter cessant ad quod nō bene pperāt: sūt tm̄ relaxandi. Hi vero qui sponte abstinēt ad quod nō psumūt etiā reuocādi. Nam in illis si reuocent obedientie tēgimē presumptio palliat: in istis x̄o humilitas obedientie robore adiuuat. que reuocatio nō indifferenter sed magna p̄lati cōfessionē suscipientis discretōne faciēda est. Sepe nāq; contingit vt quis nō per immēsum criminis horrore et per vim humilitatis humanā verecūdiā sepet: sed p̄ stulticie tenebras et impudētie duriciā feditatē sceleris et pudorez nō sentiat: et p̄ negligentia officium suū nō appetat. Qui aut̄ huiusmōi est: nunq̄ ad sacrū officium aut vocandus aut reuocandus est. Sed cū p̄ ipso penitente supplicat humilitas suggerit: cōtritio intercedit: vite mutatio: tūc nimis si p̄lar? nō tā de meritis aliq̄b? q̄z de magna misericordia et de multitudine miseratōnū dei illū cōfortās ad sui vsum imutet officij. q̄ nō tam temere qm̄ prudēter egisse videat. Est enī sepe in huiusmodi p̄ueniēda pusillanimitas: excludēda cōtemptas suspicio: ostēdēda beniuolētia exhibēda cōpassio. hoc enī modo q̄ tales sūt: q̄nto benignius tanto efficacius ad p̄fectionē prouocant: et tanto stricti⁹ in bono p̄posito ligant. Potui pla de scriptis p̄m̄ his interē: sed quia eplārū breuitas que se tā nimis extēdi reclamat: nō cōsensit: simpliciter quid de interrogatis sentire paternitati vestre iuss⁹ exposui. D̄s d̄ns vos et in his et in omnibus que nobis agēda sūt sic in rectitudine veritatis dirigat: vt p̄ eis seipsū vobis retribuāt. Si p̄ns cēm corā vobis et coram scā cōgregatione v̄ra: de q̄ ml̄ta bona a multis cōcorditer audio: supplicī mēte totū corpus p̄sternerē: et vt me bonoz que de⁹ operat̄ in vestro monaste-

rio imppetuū p̄cipē in fraterna caritate concederetis peterem. Sed quomodo ego hoc non possum: p̄sumo non de meis meritis: sed de vestra s̄citate rogare: vt vos hoc p̄ me nō humiliato cor porē: sed benigna mente ab eisdem filiis vestris mihi petatis: et cū illis concedatis. Valete.

Idem excusat se apud suspicātes eū archiepiscopatus cōcupiscētia detineri
Altissimo et dilectissimo dilectozī episcopo beluacensi Fulconi: frater Anselmus eterna dei p̄tectione et cōsolatōne gaudere. Scio mi dulcis amice q̄tuz dilectio vestra de illius quem sup̄ oēs homies diligit: in sperata cor̄pali amissione contristaret. nisi se sapienter diuine dispositionis cōsolatione cōsolaretur. Sicut enī in cor̄dibus diligentius sese inuicē spes et oportunitas cōfruenti se nutrit: quandaz delectabilem dulcediem: ita eiusdē rei desperatio ingerit molestam amaritudinē. De qua re vestra prudentia meam p̄t cognoscere conscientiam. Sic enī agnosco vestre dilectionis erga me sinceritatem: vt sim certus vos nō ignorare mee dilectionis erga vos: et erga eos quibus illā ostēdebā et maxime erga monachos beccēses veritatem. Nam nullus sic cognoscit amici veri cōscientiā: sicut illi q̄ vere gerit amicitiam. Considerate ergo que possit esse in corde meo integra leticia quem tot amicorū me desiderantiuz et a me desideratoz cōtristat irreparabiliter pdita in hac vita presentia. Unus quisq; eorum de me solius amissione cor̄porali dolet: et anima mea de omnib⁹: q̄ ab eoz p̄sita inuita tam inopinate scindit dolet. Nam etsi maior multitudo similem exhibentiuz dilectionē in anglia me videat letificare: nullatenus tamen tam longo tpe radicātam et nutritā priorem dilectionē de corde meo valet eradicare. Vera enī caritas nō minus dili-

Epistole anselmi

uis diuina dispositio valde longe a reuerentia vestra meā separat paruitatez nulla tamen longinq̄tas debet minuere meam quā vestra multis modis meruit benignitas fidelitatem. Quapropter si quid de vestra celsitudine audio: vnde mihi sit cōgaudēdū sp̄ volo cōgaudere et si quid cognosco q̄ vestrā dignitatez mutare deceat familiari fiducia eam caritatiue et humiliter debeo commouere. Didici q̄ dñs walerann^o carissimus n̄f cantor eccie v̄re deo inspirāte habitum sancte cōuersatōis studiose et intentissimi me petens in monasteriū sancti martini de campis eo gaudio q̄ debuit sit susceptus et inde violenter a vobis et quē admodū non necesse fuerat abstractus. De qua re quāuis vestra prudētia meo cōsilio nō egeat: cogūt tñ fidelitas et dilcō quas vobis et illi debeo mentē meaz vt vestre reuerētie aliquid suggerat. Non loq̄r sapientiori me quasi docēdo sed velut ea q̄ melius me scit breuiter cōmemorādo. Adī p̄r si oīa faciendā sūt cū cōsilio cuius magis q̄ eius qui admirabilis consiliarius de^o fortis dicit: Ipse quippe cōsulit ad p̄fectionē nitentibus: vt oīa reliquāt et sequantur. Ip̄e oīa relinquētib^o et sequentibus se p̄mittit qz sedebāt cuz illo in iudicio iudicantes trib^o duodecim israel. Ip̄e est q̄ inuitat laborātes et oneratos amore et curis secularib^o vt ad se veniāt et requiescāt. Hoc cōsiliū magis in monachico q̄ in alie vite p̄posito impleri facti patres intellexerūt. Beat^o nā qz gregorius in libro. xiiij. registri: scitis quidā mandet desiderio ep̄o de quodā qui diuina inspiratōe cōpunctus gr̄am monachice cōuersatōis appetierat quō scz hortet eundē ep̄m vt p̄positū ei^o n̄ lo mō impediāt: sed magis eū q̄stum valet pastoralī amonitione succēdat ne feruor cōceptus in eo tepescat nec vllaten^o debere eū q̄ monasterij portū petijt rursus ecclesiasticarū p̄turbatōibus implē-

cari. In toletano cōcilio quarto legisti clericos monachoz p̄positū appetētes qz meliorē vitā seq̄ cupiūt liberos eē debere ab ep̄is ad monasterioz ingressus. Pauca dixi de multis. Si q̄ dicere contra dñm et cōtra tot sc̄tōs p̄ses dicta deum veraciter intelligētes peccatum est facere cōtra manib^o non dicā quō sed q̄ modo scitis quid ē. Si quis separat p̄ciosū a vili id est aīam a seculo tanq̄ os dei sicut scriptū est erit. ille cui^o os et manus retrahūt aīam adherentē post deū ad seculum quid erit. Absit mi dñe nolit deus vt sup ep̄m cadat qd dñs dicit: q̄ nō colligit me cū disp̄git: et q̄ nō est me cū p̄ me est. Horrēdū est ei etiā auditui: vt qd christus elegit de mūdo ep̄s religet in mūdo vt qd christ^o trahit ad portum de p̄cellis et tempestatibus mundi hoc ep̄s retrahat a portu i naufragos turbines mundi vt quod x̄ps abscondit in ouili a multitudie insidiantiu lupoz hoc ep̄s rapiat de ouili: et exponat multitudie: a luporum. Adī reuerēde p̄r ne sūmolestum prudētie vestre qz sic loquor. Nō enī hoc dico qz velim ostēdere qd huiusmōi sitis: sed qz desidero vt huiusmodi non sitis. Lōsideret et retractet prudentia v̄ra qd fecit qd mutāduz intelligat: nō eā pudeat facere qd magis deceat. Non enī adeo mirandū si subito motu de tam strennuū clerici amissione aliquid nō premeditate fecistis: sed hoc est valde laudandum si mutatis: quod mutandū intelligitis. Saluto dominos et amicos n̄fos canonicos v̄fos: quos etsi singulos nō cognoui: hos tamen diligere et omnibus seruire volui. Quos oēs vobiscū supplex p̄cor vt cōsecrationē meam que in dñica qua cantatur populus syon ordiata est deo annuente fieri suis orōibus nō meis meritis sed sua caritate pueniant. Op̄s dñs sic vos vsqz in finem huius vite dirigat et custodiat vt post hanc vitā eternā be-

atitudinem vobis retribuatur. Sigillum
hec epla non habet: quia et abbas iā nō
sum et archiepiscopus nōdum sum: nec
me delectat pingi quod non sum.

Idem quendā mouet monachū vt i
pposito qd assūp sit imobil' pmaneat

Anselmus gratia dei archiepūs
fratri et filio ricardo monacho:

salutem et benedictionē. Audi-
ui frater mi quia ante qm monach' fieres
in egritudine vouisti te iturū ad scm̄ egypti
diū. Et idcirco mō timid' et nis sollicit'
es de voto illo soluēdo ita vt requiesce-
re cor tuū nō possit nisi ad scm̄ egyptum
iueris. De qua re nō tm̄ debes credere ti-
bi qntum abbati tuo cuius cōsilio et ordi-
natōni aīam tuam pmisisti: et alijs q me-
lius sciunt te quid magis placeat deo et
magis pfit anime tue. Quapropter cō-
sulo tibi et precipio: vt om̄imodo dimit-
tens intentionem prefati itineris et solli-
citudinem voti illius in pposito quod as-
sumpsisti quietus et immobilis pmaneat
as et in quiete ad hoc quod pposuisti id
ad obedientiā ad penitentiā p peccatis
tuis: et ad alios bonos mores proficere
studeas. Lētus enī eē debes qz cum te ip-
sum deo totum vouisti et redidisti per
monachicā pofessionē soluisti oīa mio-
ra vota quarumlibet actionū que prius
sine iureiurādo et fidei allegatione pmis-
sisti. Esto ergo quietus et securus: et ego
te ea auctoritate quam per grām dei ha-
beo super te a voto illo absoluo. valete

Pascalis papa anselmo cantuariēsi
scribit episcopo de inuestitura eccliarū

Pascalis episcopus seruus suo-
rum dei Anselmo cantuariēsi
venerabili fratri et coepo salu-

tem et apostolicam benedictionē. Sua-
uissimas dilectionis tue suscepimus lit-
teras caritatis calamo scriptas. Neqz
enī aliud carte calamus indidit qm̄ quod
de fonte caritatis intinxi. In his reuerē-
tiam deuotionis tue cōplectimur et ppē-

dimus fidei tue robur et pie sollicitudis
instantiā exultamus qz grā dei tibi psta-
te auxiliū te nec in me cōcutiunt: nec p-
missa sustollūt. Dolemus at: qz cū frēs
nros episcopos legatos regis anglozū
benigne suscepissemus que nec diximus
eis nec cogitauimus redeūtes ad ppria
retulerūt. Audiuimus enī eos dixisse qz
si rex in alijs bene ageret nos inuestitu-
ras nec p̄hibere nec factas excōmunica-
re: et qz ideo volebamus carte cōmitte-
re ne sub hac occasione et ceteri p̄ncipes
in nos inclarerēt. Unde iesum qui re-
nesz corda scrutat in animam nostrom
testes inducimus si ex quo huius sancte
sedis curam cepim' gerere immanesce-
lus vel descendit in mentē. Et hoc a no-
bis deus auertat vt est et nō subrepēdo
nos inficiat: et aliud habeamus ore pm-
ptū et aliud corde reconditum cū contra
mendaces p̄pheta imprecetur: dicens.
Disperdat dominus vn̄iuersa labia do-
losa. Si vero nostro silētiō pateremur
ecclesiam felle amaritudinis et impieta-
tis radice pollui qua rōne possem' ap̄
internuz iudicem excusari cum dñs sub
specie sacerdotuz dicat prophete specu-
latozē dedi te domui israel. Nō bene cu-
stodit urbem q in specula positus dum
nō obsistit eam hostibus diripiendā ex-
ponit. Si ergo virgāz pasto:alitates si-
gnum si anulum signaculum fidei tra-
dit layca manus quid in ecclesia pontifi-
ces agunt. Ecclesie honor atteritur: sol-
uitur discipline vigor et omnis religio
christiana conculcatur si quod nouim'
sacerdotib' solis deberi laica patiamur
temeritate presumi. Non est laicorum
ecclesiam tradere: nec filiorum matrem
adulterio maculare. Iure ergo priuans
dus est patrimonio quia matrem pollu-
it adulterio. Nec meret' ecclesiastice bñ-
dictionis consortium qui eam impia in-
festatōne insequitur: laicorū enī est eccle-
siam tueri nō tradere. Quas quidē cuz

Epistole anselmi

illicitū sibi sacerdotiū vēdicaret lep̄ per-
cussus ē: filij q̄s aaron qz alienū ignē im-
posuerūt igne diuino cōsūpti sūt. Alie-
nū est enī ab ecclia ⁊ a sacris canonibus
est inhibitiū: ne p̄ncipes ⁊ seculares viri
inuestituras nō solū s̄dare s̄z nec electōi
ep̄oz audeāt se violēter inferere. In sep-
tima q̄ppe synodo vt nostis scriptuz est.
Sct̄az vniuersal' synod' diffiniuit nemi-
nē laycoz p̄ncipū vl' potētū se vix inge-
rere electōi vl' p̄motori ep̄oz. Si ḡ filij
aaro qz ignē alienū intulerūt corpaliter
puniti sūt isti qz laycis a qbus alienuz ē
eccliam susceperint spirituali gladio fe-
riunt. Ep̄os at̄ q̄ x̄ditatē in mēdaciū cō-
mutauerūt ip̄a x̄ditate q̄ deus ē in mediū
introduc̄ta a b̄ti petri gra ⁊ n̄ra societa-
te excludim' donec romane ecclie satis-
faciāt ⁊ reat' sui p̄odus agnoscat. Qui
cūqz x̄o intra p̄dictas inducias inuesti-
turas seu cōsecrationē acceperūt a con-
sortio fratrū ⁊ ordiatos ⁊ ordiatores a
alienos habem': nec eis ad excusationez
deceptō sufficit qz ⁊ p̄p̄ba ab alio p̄p̄ba
decept' nec ideo mortē euasit. Rogam'
itere caritatē tuā nos tuis sc̄is p̄cib' cō-
mēdari vt q̄nto p̄p' ad d̄n̄i passib' x̄tu-
tū accelās nobis orōnū tuarū man' ex-
tēdas. Op̄s de' qui te hui' stadij inuita-
uit ad cursū felici cōsūmatōe p̄ducad ad
p̄m̄ium. De tribus moīs sup̄bie.

Anselmus seru' eccie cantuarien-
a dilecō amico cuno salutē. Exigit
caritas v̄sa vt de trib' illis mo-
dis sup̄bie de qbus vob' locut' sū duos
q̄ a memoria vobis exciderunt p̄ eplam
n̄ram cōmemorē. Tres q̄dē illos cē dixi
vnū in estimatōe idē q̄n aliq̄s alti' exi-
stimat de se q̄s debeat: s̄z quē dicat. Noli
altū s̄ape. s̄z time. Et quē negat in se fuī
se q̄ dicat. D̄ne non ē exaltatū cor meū ⁊
q̄ secunf'. Ali' est i volūtate q̄n aliq̄s al-
ti' se vl' tractari aliq̄ mō q̄s debeat p̄tra
quē dicat. Quō potestis credere q̄ glaz
q̄ritis abinuicē. ⁊ diē hoīs nō desidera-

ui tu sc̄is. Ali' est i ope: p̄tra quē d̄ns d̄t
Lū inuitat' fueris ad nuptias nō discū-
bas in p̄mo loco. Iste ē q̄n hō seipm tra-
ctat altius q̄s debeat. Contra singulos
istos modos p̄la iueniunt' dicta i sacra
scriptura si inq̄rant'. Contra oēs d̄f. Qui
se exaltat humiliabit' ⁊ sup̄bis de' refic-
sit ⁊ m̄lta alia. De his trib' q̄n singula
queqz sola ē illa ē lenior q̄ in solo ope ē
qz nō sit nisi p̄igratiā ⁊ t̄n vitiū ē qz cor-
rigēdū est. De alijs duab' illa q̄ est i so-
la volūtate dānabilior: qz scienter pec-
cat. Illa q̄ est in estimatōe sola insanabi-
lior: qz non se ostēdit ⁊ iusta sibi videt'.
Si ergo iste tres sup̄bie singule confide-
rent' tres simplices possunt dici sup̄bie.
Si x̄o bine ⁊ bine intelligā tres dupli-
ces inueniunt'. Si x̄o tres siml' cōiūgā-
tur erit vna triplex: ⁊ sic est septē. Tres
simplices tres duplices vna triplex. Co-
tra istas sup̄bias sūt mēbra humilitat'.
id est vt humiliter q̄s sentiat dese et q̄s
tum ad tractatum ⁊ conuersationē alio-
ruz humiliter velit de se ⁊ ip̄e humiliter
tractet se. Pro singulis modis superbie
dicitur homo sup̄bus. s̄z pro singul' mē-
bris humilitatis vel pro duobus nō om-
nia membra simul sint non dicitur ho-
mo humilis sicut vno membro languē-
te dicitur homo eger: sanus aut' non di-
citur nisi sanis omnibus membris. Hec
breuiter commemorauī caritati vestre.
Que si prudentia vestra sepius tracta-
uerit: plenius ea intelliget: q̄s hic dicta
sint. Valete et orate p̄ me: vt sicut de'
dedit mihi superbiam ⁊ humilitatē in-
telligere: sic mihi det illam cauere ⁊ istā
acquirere. Salutate d̄n̄m ⁊ amicū n̄rm
reuerēdū ep̄m attrabatenfē ex pte n̄ra
Incipit liber' honozij inclusi de ima-
gine mundi.

Undus itaqz dicitur quasi vn-
m diq' motus. Est enim in perpe-
tuo motu. Huius figura est lit-
modum pyle rotunda. Sed instar oui